

telepensjonisten

Medlemsblad for Telepensjonistenes Landsforbund

Nr. 2/20- 47. årgang

Lailas lidenskap

Rigmor og Inger tok sats ut fra Telenor

Kjell Erling er henrykt og ydmyk

Lederen har ordet

Vi er fortsatt inne i Korona-tiden, men vi må vel tro at vi har vært gjennom det verste. Allikevel må vi nok også i sommer holde våre rutiner når det gjelder å vaske hender og unngå å delta i store, tette grupper.

Jeg har forespurt lokalforeningene om hvordan situasjonen oppleves hos dem. Det er færre møter og mindre øvrig aktivitet. Det er også avlyst mange turer, og de fleste har styremøtene på nett eller pr telefon. Arendal håper å kunne ha en sommeravslutning i slutten av juni da lokalene er store nok til å tilfredsstillende smittevern og sosial distanse.

Ingen har blitt rammet av viruset, forteller Drammen forening. De har allerede avlyst alle høstmøter. Grunnen til det er at alle er i risikogruppen, og de kvier seg for å reise kollektivt.

Det er nok mange som har savnet de vanlige sosiale aktivitetene i forbundet, dessverre. Vi får tro at situasjonen kan utvikle seg positivt og at det blir mulig å møtes, - iallfall i mindre grupper.

Landsstyret har arbeidet med å få større

innsyn og påvirkning i resultatene i Telenor Pensjonskasse (TPK) og har hatt flere møter med personalorganisasjonene. De lover å støtte oss videre.

Et problem er imidlertid at styreleder ikke kom med positive vinklinger da jeg nylig hadde møte med ham. Vi sendte et brev til ham i begynnelsen av mars, hvor vi la fram det vi anså som nødvendig for å få involvering. Det ble kun negative svar! Det er skuffende, og konsekvensene for oss som er medlemmer i TPK blir en dårlig utvikling i reguleringene i årene som kommer. (Også uavhengig av vår koronasituasjon, faktisk.)

Telenor har fortsatt spurt om vi kan bidra til å kontakte Telenorkunder som bor i grisgrendte strøk. Det var svært nyttig i forrige runde, sier prosjektleder i Telenor. Jeg sitter midt oppe i innrapporteringen i skrivende stund. Vi får tro at det melder se på mange nå også.

I dette nummeret får vi flere tilbakeblikk rundt Televerkets situasjon i tidligere tider, helt fra siste krig. Det var mange telefolk som sto på i motstandskampen mot tyskerne.

En annen kamp for telefolk, i nyere tid, kom våren -95, da storflommen på Østlandet ødela både gård og grunn og truet den gang Telegrafverkets teknologiske infrastruktur.

Men vi ser jo at Telenor fortsatt er i full virksomhet, både i Norge og i Asia. Vi får tro at vi pensjonister også «står på videre» i mulige uoversiktlige tider. Ha en god sommer og nyt natur og nødvendige sosiale behov.

En god og varm sommerhilsen fra

Tore Andli
Forbundsleder

INNHOOLD

Lederen har ordet	s. 2	Avslag på telefon	s.11
Henrykt og ydmyk bokvinner	s. 3	Telegrafingeniøren ble	
Vi syntes det var dyrt	s. 3	sambandssjef i Milorg	s.12
Elev hos Morten Krogvold	s. 4	Første dag på jobb da	
Koronaen satte en stopper		freden kom	s.13
også for telepensjonistene	s. 5	Ah, Saltes wasser!	s.13
25 år siden Vesleofsen		De turde å satse	s.14
flommet over Østlandet	s. 6	Okkupantene demonterte	
De gjorde sin plikt		senderøret	s.15
og mer enn det!	s.10	Småstoff	s.16

Neste nummer av bladet kommer ut 3. september. Tips og stoff sendes på e-post til gunhi-s@frisurf.no innen **10. august**.

Forsidebilde: Sommer i Visby. Foto: Gunhild Skoglund. Lailas lidenskap, foto Bjørn Tore Ness.

Redaktøren forbeholder seg retten til redigering og nedkorting av innlegg.

Utgitt av Telepensjonistenes Landsforbund. Redaktør: Gunhild Skoglund. Ansvarlig redaktør: Tore Andli.

Henrykt og ydmyk bokvinner

Telepensjonistene sysler med så mangt, og omtrent midt i Norge sitter Kjell Erling Bardal og pønsker ut skumle historier som skal inn mellom to permer. Fantasien, en arv etter bestefar Conrad, har så langt resultert i både dikt, noveller og bøker gjennom flere år. Den siste boka seilte sågar opp som en vinner.

Gunhild Skoglund

Kjell Erling Bardal hadde 23 år i Televerket bak seg da han i 1996 takket for seg som økonomileder i TNM Region Nord og bega seg til Foretaksregistret Brønnøysund og Alstahaug kommune. Der var han fram til han ble telepensjonist, hjemmehørende i Helgeland lokalforening, for seks år siden. Dermed ble en tidligere hobby tatt fram igjen, eller det som heller kan kalles et forfatterskap. Boka «Portåpneren» stakk nemlig av med førsteplassen blant flere som Bardal betegner som dyktige konkurrenter.

- Følelsen av at jeg tydeligvis har skapt noe som andre kan finne glede i gjør meg både stolt og tilfreds, sier han.

- De to første bøkene, «Et blått sjal av bly» og «Portåpneren», henter handlingen fra Helgeland og må vel sies å være i spenningssektoren, men jeg vil helst ikke sette dem i bås, forklarer han og legger til at de kan leses hver for seg, men henger også litt sammen.

Den tredje boka blir på en måte den siste i en triologi hvor trådene nøstes opp og faller på plass. Den kommer ut i november i år.

I forbindelse med at Bardals nyeste bok ble en vinner, har vi fått tillatelse til å gjengi utdrag fra omtalen som sto i Helgelands blad før påske.

Første vinner

Kjell Erling Bardal og boka «Portåpneren» ble nominert til første runde av «Årets ulest»-kåring – og vant.

- Jeg er henrykt, sa forfatteren til arrangørene av konkurransen, nettbokhandelen Bookis.com, etter at resultatet var klart.

Gleden skyldes aller mest muligheten til å nå flere lesere.

- For en forfatter er leserne det viktigste. Uten dem forblir boka usynlig, konsta-

terer sandnessjømannen og takker alle som stemte på boka hans.

En favoritt

Kjell Erling Bardal har likt å skrive siden han var ungdom. Etter hvert valgte han imidlertid å legge skriveingen på hylla, og der ble den til Bardal pensjonerte seg i 2014.

Samme år skrev han «Et blått sjal av bly», som han selv beskriver som en poetisk krim.

Fire år seinere fulgte «Portåpneren», som er en frittstående fortsettelse. Den ble innkjøpt av Kulturrådet kort tid etter utgivelsen. Nå er den også første vinner av Bookis.coms nye «Årets ulest»-kåring.

Romanen, som henter handlingen fra helgelandskysten, var en av seks nominerte, og ifølge arrangørene en av juryens «soleklare favoritter». Fagjuryen er imidlertid ikke enerådende. Resultatet er også basert på ei avstemming på Facebook.

Bidrar til mangfold

- Å skape noe som andre finner glede i gjør meg stolt og tilfreds, konstaterer Kjell Erling Bardal.

Han synes også ideen om å gi oppmerksomhet til forfattere og bøker som av ulike grunner ikke har nådd et større publikum er god, og skryter av initiativtakerne.

- Jeg tror konkurransen kan bidra til leselyst og større litterært mangfold. En av grunnene til at mange ikke når ut, er at de gir ut bøkene sine på små forlag.

- «Portåpneren» kom ut på Fair Forlag. Det har ikke økonomiske muskler som gjør det mulig å drive aktiv markedsføring på samme måte som de store i bransjen. Selv om romanen har solgt bra lokalt, er den stort sett ukjent i andre deler av landet.

Nå satser han på at kåringen skal gi drahjelp og føre til økt salg, eller i alle fall flere lesere.

- Det var overraskende og veldig artig å vinne. Jeg synes selv det ble ei god bok, men jeg hadde ikke trodd at den skulle gå til topps.

Bøkene som deltok i første runde av konkurransen, var foreslått av en leser.

- Vet du hvem som fremmet forslaget?

- Nei, men jeg tror det kom fra en av deltakerne i ei Facebook-gruppe for bokelskere.

Bestefars arv

Selv om han liker å skrive, valgte Kjell Erling Bardal å arbeide med tall og ledelse i yrkeslivet. Han er utdannet innenfor økonomi og administrasjon og har vært regnskapssjef i Alstahaug kommune.

- Er det der du har hentet ideer til handlingen i romanene?

- Nei, sier han – ikke helt uventet i og med at romanene byr på mange og voldsomme drap.

Han takker bestefaren, Conrad Bærø, for fortellergleden.

- Han var en enorm historieforteller. Han drev butikk på Søvik, og satt bak disken og fortalte eventyr hele dagen, mens jeg satt på utsiden av disken og lyttet.

- Hadde han ikke kunder?

- De satt og hørte de også.

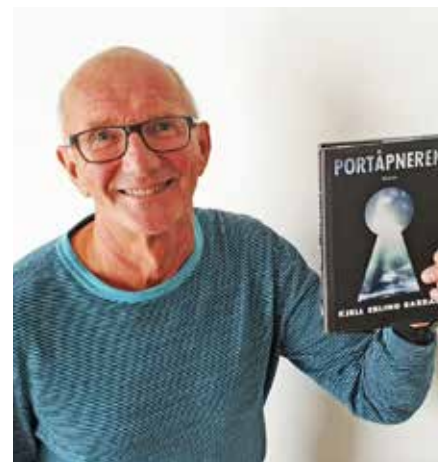
I tillegg mener han at en umettelig lese-lyst og velutviklet fantasi er viktig for forfatterskapet.

Han skriver ikke hver dag. Av og til er det vanskelig å komme videre.

- Det avhenger av inspirasjonen. Nå har det gått tregt ei stund. De kreative fasene kommer og går. Jeg kan ikke bestemme meg for å være kreativ, men etter at jeg fikk vite at jeg hadde vunnet gikk skrivearbeidet igjen lettere. Det er godt med positive tilbakemeldinger, sier Kjell Erling Bardal, som også holder på med ei novellesamling.

Bokhandel og bibliotek kan skaffe bøkene, eller du kan kontakte Bardal på e-post kjee.01@online.no.

Foto: Kari-Ann Dragland Stangen/
Helgelands Blad

Vi syntes det var dyrt ...

Det tikket inn en e-post til forbundet med følgende spørsmål: «Jeg lurer på hva takstene var for rikstelefonamtaler (perioder) rundt 1965.»

Alle henvendelser besvares selvsagt, denne gangen ved hjelp av «Den offisielle statistikken for Telegrafverket for 1965.» Og vi tar med takster for telegram i samme slengen.

For moro skyld tilføyer vi at prisen for et telegram på max 7 ord, som i 1965 kostet kr. 5,40 (summen av grunntakst og minstetakst for antall ord), ville tilsvare nærmere 60 kroner i 2019 (59,24) målt i pengeverdi (konsumprisindeksen).

Takstar for innalandske rikstelefonamtaler.

a) Manuelt oppsette samtaler.

Takstzone	Avstand	Samtaleavgift pr. periode à tre minutt	Tilseingsavgift
	km	kr.	kr.
Nærsoner	1)	0,75	0,75
1	Opptil 50	1,25	1,00
2	50—200	2,50	1,50
3	Over 200	3,50	2,00
Samtaler til Svalbard og andre arktiske stasjoner		9,00	1,50

1) Nærsonetaksten gjeld innafør same kommune utan omsyn til kor lang avstanden er.

Takstane i sonene 1-3 og i nærsona gjeld for kvar påbyrja periode à tre minutt (periodetaksering). For samtaler til Svalbard er det minutt-taksering, med minstetakst som for tre minutt.

Taksten for ei radiotelefonamtale er samansett av linetakst, kysttakst og fartytakst.

Avgifta for bodsending er lik tilseingsavgift med tillegg på kr. 1,50 innafør utberingskrinsen pluss kr. 1,50 pr. km utafor utberingskrinsen.

For ilsamtaler dobbel samtaleavgift.

b) Automatisk oppsette samtaler.

Kr. 0,25 pr. teljarstegintervall. Lengda av desse intervalla blir avmåta slik at taksten for ei automatisk oppsett samtale på tre minutt på det nærmaste blir den same som periodetaksten for ei manuelt oppsett samtale i vedkommande takstzone.

Takstar for innlandstelegram.

Taksten for eit telegram er samansett av grunntakst og telegraftakst.

Telegramslog	Grunntakst	Telegraftakst pr. ord	Minstetakst	
			ordtal	sum
	kr.	kr.		kr.
1. a) Vanlege telegram	2,00	0,20	7	3,40
b) Iltelegram	2,00	0,40	7	4,80
2. a) Pressetelegram	2,00	0,10	14	3,40
b) Presseiltelegram	2,00	0,20	14	4,80
3. Brevtelegram	2,00	0,10	40	6,00

Rettelse fra forrige nummer

I Telepensjonisten nr. 1 ble det lagt inn feil bilde i presentasjonen av styret i Fornebu lokalforening. Bildet på side 14 var av det gamle styret. Det nye styret består av fra v.: Kathrine Svendsberget, styremedlem (web); Anne Kristine Ziegler, sekretær; Greta Leinann Johansen, leder; Torunn Dahl, vara; Anne Sørli Johansen, nestleder; Svein Ivar Brauti, styremedlem og Ingrid Håheim, kasserer.

Vi beklager feilen.

Elev hos Morten Krogvold i 30 år

Et brev fra en dame i Namsos lokalforening dumpet ned i redaktørens postkasse. Der sto det innledningsvis: «Her kommer et avisutklipp om vårt medlem Laila M. Høyvik.» Oj, for en spennende sak – den godt voksne telepensjonisten har i årevis fartet viden omkring på fotokurs med en av landets fremste fotografer, selveste Morten Krogvold.

Fotografdama ble presentert i et lengre intervju i Namdalsavisa i april i år. Vi gjengir her deler av intervjuet med tillatelse fra journalisten.

Helt siden hun var 14 år har Laila Midtgård Høyvik hatt en forkjærlighet for foto. Men det var da hun oppdaget Morten Krogvolds berømte workshop at hun for alvor ble bitt av basillen.

- Det var helt tilfeldig. Jeg hadde full jobb, men ungene begynte å bli så store, og så fant jeg en liten annonse om det i et magasin. Jeg tenkte at dit må jeg bare, og fikk plass. Jeg kjente på et sterkt uttrykksbehov. Far og brødrene mine var ivrige i musikken, men jeg spilte ikke noe instrument. Så dette blir min musikk, sier hun.

- Jeg lærte så mye på det kurset, og da var jeg solgt, legger hun til.

La fotoutstyret på hylla

Dette var i 1990, og et av de første workshopene Krogvold arrangerte i Vågå.

Siden da har det blitt hele 12 kurs hos mesterfotografen, men det var mange års opphold etter den første gangen. Hun var nemlig travelt opptatt med jobben – som hun for øvrig hadde i 48 år – hvor hun etter hvert ble teknisk tegner.

- Jeg var med på å kartlegge hele Namdalen, og da alt skulle digitaliseres ble det et skoleår på Steinkjer innen IT. Og etter det ble det mange år uten foto.

Rundt årtusenskiftet ble hobbyen gjenopptatt: - Etter at jeg ble pensjonist har jeg virkelig fordypa meg, sier Høyvik.

Streng læremester

På Krogvolds workshops starter jobben tidlig på morgenen, og deltakerne holder på minst til midnatt de fem til seks dagene det varer.

- Det begynner med et kvarter med fin klassisk musikk før ei stund med tegning. Å tegne er en god måte å lære seg å se på. Om du ikke kan tegne, lærer du likevel å se linjer.

I tillegg holder Krogvold foredrag om alt fra musikkhistorie til kunsthistorie,

Foto: Bjørn Tore Ness

og den intense læringsprosessen gjør at deltakerne får et nært forhold til den kjente fotografen – selv om han er opptatt av disiplin.

- Han er veldig streng, men en av de mest kunnskapsrike jeg kjenner, både i fagfeltet og ellers. Når vi kommer må vi legge fra oss mobil, og vi har ikke lov til å se på TV, aviser og lignende. Vi er på en måte i ei boble og fjerner de andre inntrykkene. Han er som idrettsledere, han jager på – og for å bli god til å ta bilder må du trene mye, forklarer hun.

Ta vare på bildene

Etter sin siste workshop skal Høyvik begynne med et nytt prosjekt, som handler om Olav Duun og hans forfatterskap.

- Undervegs skal jeg sende bilder til Morten og få tilbakemeldinger.

- Hvor mye er kunnskap og hvor mye er flaks når man tar gode bilder?

- Det er begge deler, men du må ha kunnskap i bunn. Du kan ha veldig flaks, men det kommer an på hva som dukker opp.

Høyvik er også opptatt av at man bør ta vare på bildene for ettertida.

- Nå tar mange fine bilder med telefonen, men det jeg er urolig for da er at en hel generasjon med dokumentasjon forsvinner, hvis vi ikke tar back-up eller printer ut bildene.

Ekte lidenskap

Gjennom årene har over 5.000 deltatt på workshopene til Morten Krogvold. I fjor ble Laila Midtgård Høyvik plukket ut som en av 300 som fikk med bilde i mesterfotografens jubileumsbok «2680 Vågå».

Høyvik forteller at hun i tillegg til workshop i Vågå gjennom årene også har vært med på Krogvold sine kurs i Roma, Marokko, Venezia, Hellas, Sicilia, Lofoten og Oslo. Alltid med daglige fotooppgaver i tillegg til foredrag.

- Det blir en livsstil, det er en lidenskap. Jeg kommer til å holde på så lenge jeg lever, konkluderer fotoentusiasten.

I likhet med sin læremester er Høyvik født 3. mai, og de to har feira den i lag flere ganger når den har sammenfalt med workshop.

Foto: Eli Roaldseth

Koronaen satte en stopper også for telepensjonistene

Når dette skrives har vi heldigvis kommet oss gjennom det verste marerittet som viruset ga oss. Vi nærmer oss forhåpentligvis normale dager, om enn i sakte tempo, og håper å gå sommeren i møte der vi igjen trygt kan hygge oss sammen med familie og venner. Helsemyndighetene maner oss imidlertid fortsatt til å følge de til enhver tid gitte råd.

Gunhild Skoglund

Etterhvert som viruset slo om seg i større og større grad økte bekymringen i landsstyret for hvordan medlemmene taklet dette. Heldigvis ble samtlige lokale årsmøter holdt før det meste ble stengt. Generelt har ikke landsstyret hørt om spesielle problemer fra noen lokale foreninger, og ingen har heller ikke meldt om smittede eller syke medlemmer. Imidlertid synes selvsagt alle at det er strevsomt å være inne hele tiden uten å kunne treffe andre i familien.

Styrets bekymring førte til at forbundslederen tidlig i mai sendte følgende hilsen til samtlige lokalforeninger.

Kjære venner!

Det har vært en annerledes spesiell og tøff tid etter 12. mars, da det meste stoppet opp. Jeg benytter derfor anledningen til å spørre om hvordan dere i lokalforeningene har det. Det hadde vært fint å høre noen signaler om hvordan det går hos dere, bl.a. om det går bra med økonomien eller om dere har fått problemer.

Vi i landsstyret har holdt nettmøter for våre nødvendige beslutninger. Hvordan får dere møtene for styret til å fungere? Har dere nettmøter? Har dere noen aktiviteter som samler fellesskapet, på turer i 5-personer grupper eller lignende? Planlegger dere for aktiviteter som muligens kan gjennomføres til høsten?

Og, viktigst av alt, har noen hos dere blitt berørt av korona-viruset og fått helseproblemer?

Vi ser ut til å gå inn i noe friere tider fremover, - selv om vi må holde de stramme reglene fortsatt. Det gir oss i iallfall frihet til å kunne gå på kafeer, til frisør, fysioterapeut e.l. Men det har vært en merkelig

tid ikke å kunne møtes i vennegrupper eller hobby virksomheter, i trening eller sangkor.

Ha alle en god tid videre i denne vanskelige tiden og hold oppe troen på at vi komme gjennom dette også. Det er lys i enden av tunnelen, og vi får satse på at tunnelen ikke blir altfor lang!

Med optimistisk hilsen fra Tore Andli

Svært få foreninger ga konkrete tilbakemeldinger, noe som vel kan tolkes dithen at ingen har hatt store problemer.

Haugesund svarte at de behandlet sakene via e-post og hadde avlyst alle aktiviteter ut våren, blant annet felles tur med Stavanger. Heldigvis kjente de ikke til at noen var blitt berørt av viruset.

Fornebu skrev blant annet at all den tid det ikke skjedde noen ting, så var det ikke noe stort behov for styremøter. Det hadde vært mye e-postkontakt i styret samt et telefonmøte. Styret sendte informasjon til sine medlemmer om at alle typer samlinger ble avlyst, og de kjente ikke til at noen hadde blitt syke.

Nestleder i Lillehammer, Eivind Thoresen, var tidlig bekymret for at noen skulle sitte ensomme og engstelige. Avlyste medlemsmøter og utflukter gjorde at alt ble uvant stille og rolig. Dermed kom ideen om å fordele ringelister slik at alle i styret kunne vise omsorg ved å høre hvordan det sto til. Som tenkt så gjort, og i løpet av den nest siste uka i mars ble samtlige medlemmer oppringt, de få som ikke svarte fikk en hyggelig SMS. Resultatet ble mange hyggelige samtaler som trolig styrket båndet mellom medlemmene og styret.

Hold avstand!

Du lurer vel på hvorfor vi presenterer et påskebilde lenge etter at høytiden er over. Det har seg slik at bildet dumpet inn til redaktøren for sent til å bli med i påskenummeret, og dermed gikk det videre til arkivet.

Siden vi fortsatt oppfordres til å holde avstand, ble bildet hentet fordi det hører sammen med et morsomt og godt tips.

Bildet symboliserer ingen sjakkklubb, men søsknene Audny Ulvang og Dag Føllesdal som i dyp konsentrasjon

sannsynligvis higer etter å bli familiens store sjakkmaster.

Det gode tipset er at de også spiller fjernsjakk via SMS i ny og ned. Audny i Bergen og Dag på Kolbotn. Det kan jo være greit med alternativ aktivitet i disse virustider. Avstanden skulle være lang nok i alle fall.

Tekst og bilde er innsendt av Bjarne Ulvang i Bergen og Hordaland lokalforening hvor også Audny er medlem. Dag er medlem i Fornebu lokalforening.

25 år siden Vesleofsen flommet over Østlandet

Den første dagen i juni, i det pinseferien vinket besnærende nær, satte katastrofeledelsen i regionen det første møtet. Dagen før hadde allerede flommen gitt sine utvetydige signaler – hele region Øst ville bli rammet av ukontrollerbare vannmasser. Katastrofeplanen var på plass i sin røde perm, sågar prøvd i praksis tidligere på året, men få hadde tenkt at hele regionen skulle bli rammet samtidig – flommen ga nemlig ingen pusterom ettersom den sendte sine ubeskrivelige, hensynsløse vannmasser ned gjennom dalene våre og utover de flate bygder.

Internavis Region Øst, Telestikka nr. 5/95

Gunhild Skoglund

Slik oppsummerte vi som jobbet på informasjonstjenesten i daværende Region Øst på Lillehammer flommens herjinger i 1995. Flommen ble ganske fort døpt Vesleofsen.

Slik husker de flommen

Region Øst hadde ansvaret for å håndtere flomsituasjonen, og da spesielt Nettdivisjonen ledet av Ola Toftemo og Privatmarkedsdivisjonen ledet av Kåre Garmager.

I tillegg stod de regionale stab/støtte-enhetene sentralt både for å holde kontakt med beredskapsmyndighetene og media samt å ivareta personaloppgavene.

Øverste leder var regiondirektør Odd-Kåre Kvalheim.

I vår har vi en annen type alvorlig flom hengende over oss. Koronaviruset har satt en stopper for det meste, og det som skulle vært et møte med intervjuer og mimring om flommen for 25 år siden ble i stedet gjort via e-post. Og slik har de tre sentrale lederne gitt sine tilbakeblikk.

Plassen begrenser omtale av alle situasjoner under flommen, og mange navn kunne vært nevnt. Oppsummert klarte Telenor stort sett å holde lands- og regionnettet i drift, og uten langvarige brudd i lokalnettet.

I denne såkalte korona-tiden er det dessuten nærliggende å skyte inn at Telenor på nytt har bidratt når det gjelder kommunikasjonens viktige rolle når samfunnet ellers blir hardt rammet.

Telenor og flommen

Odd-Kåre Kvalheim

Med basis i planverket som Telenors OL-prosjekt utarbeidet, laget Region Øst en egen plan for håndtering av kriser/katastrofer. Denne ble utprøvd i februar 1995, og justert. Planen ble tatt i bruk under flommen.

Etter planverket var regionledelsen katastrofeledelse og hadde fra 1. juni daglige møter. På disse deltok også regionale ledere

for Telenor Bedrift og Telenor Eiendom. I tillegg var det tett kontakt med Telenor Mobil.

Deler av OL-prosjektets driftskontrollsentre ble overført til regionens driftskontrollsentre på Gjøvik. Vi hadde derfor et slagkraftig senter som var katastrofearbeidsgruppe med en

helt sentral rolle i flomhåndteringen. Senteret økte bemanningen 31. mai, og var døgnbemannet mens flommen pågikk.

I de gamle teleområdesentrene ble det etablert skade-stedsgrupper som ledet det praktiske arbeidet ute i felten. Her var det den store kampen mot vannmassene og jobben ble utført. I tillegg ble det etablert en egen analysegruppe som løpende skulle analysere situasjonen og vurdere behovet for tiltak for å være i forkant av situasjonen. For å takle trykket ble også feilmottak og ordresenter oppbemannet.

De første feilmeldingene kom fra områdene mellom Evenstad og Koppang i Østerdalen 31. mai. Her ble det en kamp for å holde Evenstad sentral i drift.

Natt til 1. juni ble det brudd på fiberkabel i Gudbrandsdalen mellom Hunder og Tretten. Etter det gikk det de første dagene i ett med en kamp for å sikre telenettet så godt som mulig mot vannmassene. Det oppstod flere krevende situasjoner etter hvert som vannmassene veltet nedover elvene og utover elvebreddene, blant annet brudd på kabler og vanninntrenging i sentraler.

I tillegg fikk vi 31. mai et kraftig tordenvær over Hedmark og deler av Oppland. Dette økte mengden feil i nettet og ble en ekstra stor belastning.

2. juni økte vannføringen i ei sideelv til Lågen, Moxa, til 360 ganger normal vannføring og raserte Tretten sentrum.

Prognosene for vannføring antydte at vi ville få katastrofe-flo i Lillestrømområdet, og allerede 30. mai ble det lokalt tatt initiativ for å forberede mulige mottiltak og sikre sentraler på Lillestrøm og Fetsund og overføringsnettet. Nettopp forberedelser og planlegging av sikringstiltak skulle vise seg å bli avgjørende for kampen mot vannmassene i denne delen av regionen.

Kabler hang i lufta

Kåre Garmager

Som divisjonssjef for Privatmarkedet hadde jeg ansvar for å ivareta det fysiske telenettet. Det vil si linjer, kabler, koblingsbokser og andre utenom hus installasjoner i hele regionen.

Virkningen av flommen møtte oss først i dalførene Gudbrandsdalen, Østerdalen og Trysil. De store kabeltraseene langs de store

elvene Lågen, Glomma og Trysilelva fikk den største påkjenningen fordi sideelver og bekker kom inn med stor kraft. Stort sett gikk det bra med kablene, men store skader på grøfter gjorde at kabler hang i lufta der massene var skylt bort, og hvor både jernbane og veier var brutt.

Evenstad sentral ved Glomma kunne bare nås med båt, og montører og automatteknikere klarte på mirakuløst vis å holde vannet borte fra det tekniske utstyret i sentralen.

Den største dramatikken skjedde nok på Tretten der elva Moksa tok et nytt løp og brøytet seg gjennom Tretten sentrum. Traseen for hovedkabelen krysset elveløpet, og den ble skadet flere ganger. Kabelen hang synlig i lufta over elva, og på utrolig vis ble den reparert mens vannmassene fosses nedover elva.

Lillestrøm sentrum og området på nordvest siden av Øyeren var et særs kritisk område. Der er det tett befolket og meget viktige teletekniske knutepunkt. Prognosene sa at vannet ville gå helt inn i Lillestrøm sentrum, og sentralen ble det mest kritiske punktet.

Det viste seg at skjøtene mellom utekablene og inntakskablene, som lå i skjøtegrava i kjelleren, ikke var vanntette. Skulle det komme vann her ville hele Lillestrøm sentral og det teletekniske knutepunktet være ute av drift. Løsningen ble at skjøtegravene ble fylt med flere hundre kilo fett (greas) som ble pakket godt rundt skjøtene. Ideen var at dette skulle holde vannet borte fra å trenge inn i skjøtene for en periode.

Nettet besto prøven

Ola Toftemo

Også jeg husker spesielt kampen for å redde Evenstad sentral, der det var kontinuerlig vakt på plass for blant annet å fylle drivstoff på nødaggregatet. Lillestrøm sentral var et svært viktig og flomutsatt knutepunkt. Sivilforsvaret bidro vesentlig med sandsekker for å holde vannmassene unna - vi berget den med et nødskrisk! Fiberbruddene oppover Gudbrandsdalen berørte landsnettet, og noe trafikk ble midlertidig omrutet via Vestlandet. Vi opplevde brudd i strømmettet mange steder, og det ble gjort en stor innsats for å få ut strømaggregater. Dette for å nevne noen av utfordringene.

Alt i alt fungerte det tekniske utstyret i stor grad som normalt både i fast- og mobilnettet med god innsats av driftspersonell med erfaring, lokalkunnskaper og positiv «dugnadsinnstilling».

Jeg mener flommen ble håndtert meget bra med basis i et telenett i god teknisk stand, en kompetent og nylig skjerpet driftsorganisasjon med effektiv overvåkning av nettet etter OL'94, samt en samkjørt region med erfarne ledere. Slik sett var ulempene for myndighetene og sivilsamfunnet begrenset.

Det er viktig å huske på at dette var før nødnettet var etablert, slik at også all nødkommunikasjon gikk gjennom fast- og mobilnettet.

Til slutt vil jeg nevne at vi hadde en god evaluering etter flommen, og at alle involverte fikk et spesiallaget krus – liten «verdi», men det ble satt pris på.

Oppsummering i sluttrapporten

De mest positive erfaringene etter de hektiske dagene:

- Personalets positive vilje til å løse utfordringer.
- Det gode samarbeidet mellom enheter og enkeltpersoner i Telenor.
- Den store ansvarsfølelsen som ble vist.
- Den høye kompetansen og evnen til å tenke kreativt og finne løsninger.
- Katastrofeplanlegging og øvelse er viktig.
- Telenettets robusthet i ekstreme situasjoner, både dets evne til å motstå påkjenninger og til å avhjelpe feilsituasjoner ved blant annet reservelegging.

Samlet resulterte dette i at telenettet, inkludert kringkasting- og mobiltjenestene, i hovedsak fungerte, noe som var av uvurderlig betydning for publikum generelt og redningsmannskapene spesielt.

Så fikk da regiondirektør Kvalheim og hans team fortjent ros og takk fra daværende visekonsernsjef Ole Petter Håkonsen. Det ble vist en profesjonell håndtering, både i organisering og ledelse, på aller høyeste nivå, het det fra konsernledelsen.

BAKGRUNN

Glommavassdraget er Norges største og lengste vassdrag og omfatter elver som Glomma, Gudbrandsdalslågen og Vorma med bielver, samt innsjøene Mjøsa og Øyeren. Årlig er det større eller mindre flommer i dette vassdraget og i mange elver rundt om i landet som følge av snøsmeltingen i fjellet.

Av og til er det ekstremflom. Den største flommen i Innlandet var i 1789 og er kalt Storofsen. Da ble over 60 personer drept og tusenvis av gårder og hus ble ødelagt. Spesielt ble Gudbrandsdalen hardt rammet. I moderne tid er vassdraget både godt regulert, og det er bygget flomvern flere steder. Til tross for dette opplever vi fremdeles store skadeflommer.

For 25 år siden fikk vi en slik stor skadeflom. Alle forhold som bidro til skadeflom var da tilstede. Store snømengder i fjellet, plutselig varme og dessuten mye regn skapte en brå vekst i vannmassene i vassdraget og gjorde stor skade i hele vassdraget.

Det hele startet øverst i Glomma og Lågen i slutten av mai, og så gikk det fort nedover elvene og videre til det kulminerte i Sarpsborg 8. juni.

Oppsummeringen etter flommen viste at en person omkom, 7000 personer ble evakuert, og i alt ble det meldt skader på 1833 gårdsbruk.

Ukjent fotograf/Åpen Linje-arkivet/Norsk Teknisk Museum.

Klipp fra Telestikka 5/95

Evenstad: Folk hadde mistet både veier og strøm, men telefon hadde de! NSB fraktet telemontøren fra Stai til Evenstad med dressin.

Telefonkiosk på Stai: Vannet nådde midt på myntapparatet. Det ble tømt for vann og apparatet fungerte!

Elverum: Provisoriske reservekabler for landsnettet ble lagt over gamlebrua dersom Glombrua måtte sprenges.

Kongsvinger: Stikk en tom flaske oppned i vann og lufttrykket holder vannet ute, jfr. «Schrødingers katt» på TV. Prinsippet fungerte for frittstående fordelere.

Tretten: Oppfinnsomme montører klarte å hente kabela over elva Moksa med kasteslukstang.

Kongsvinger: Tre pumper var i sving for å holde vannet unna grøfta ved Glomma mens montørene skjøttet kabela.

De gjorde sin plikt – og mer enn det!

I Lillian Krokans bok om telekvinnenes innsats under 2. verdenskrig (2000) innleder hun blant annet slik: *Krigshistorien har fokusert på lederne, på de som var mest kjent. Det var ikke mange kvinner blant lederne, og få var kjent. Lite skriftlig materiale finnes fra selve krigstiden. Det var nødvendig å glemme navn og mennesker. Man skulle helst ikke vite hvem den annen person var, i tilfelle man ble arrestert og torturert. En annen grunn til at kvinners innsats er så lite kjent, kan være at kvinner tradisjonelt har «virket i det stille» - og legger større vekt på å løse en oppgave enn å fremheve egen innsats – slik at de synes de har lite å berette. De gjorde sin innsats, tidde om den og fortsatte å tie.*

Gunhild Skoglund

Det er en særdeles interessant samling av intervjuer Krokan har gjort. Det er vanskelig å velge blant de 68 intervjuene og historiene boka omhandler, men de få klippene som følger vil forhåpentligvis gi et bittelite innblikk i hva kvinnene i Telegrafverket utsatte seg for.

Vi satt på vakt med tyske bajonetter i ryggen. Det var ganske uhyggelig. Etter at de begynte å evakuere i Finnmark, hendte det så og si dagstøtt. Når det var unntakstilstand hendte det at vi satt 24 timer på jobb uten å få avløsning. Vi fikk ikke lov til å ekspedere, men måtte svare på sentralen «Teknisk feil, ingen samtale». Når jeg tenker tilbake nå syns jeg ikke jeg gjorde noe særlig. Men jeg gjorde det jeg kunne. Og det var det så mange kvinner som gjorde, i det stille. Hver på sin plass. Det at man i en del sammenhenger brøt taushetsløftet, har vært en særlig barriere når det gjelder å fortelle om det som skjedde under krigen. Jeg vet ingen kvinner som har vært mer tause om sitt illegale arbeid enn telekvinnene.

Eldrid Bertelsen i Harstad

Nyttårsaften Kirkenes 1942: Byen ligger utdødd da vi går fra vakt. Hvitglitrende. Kl. 24.00 ringer det 12 slag i kirkeklokkene i den stakkars mishandlede kirken vår, som står med gapende vinduer etter bombingene der nede. Vi skåler for Norge, for seier og frihet og fred. Men tross alt ingen fred uten frihet.

Det skal nok så gode nerver til å arbeide mens en vet at når som helst kan en bombe komme brakende gjennom taket, og det skal nok så gode nerver til for damene på sentralen, som skal sette opp en mengde stillinger i veksleren før de kan løpe ned i vårt såkalte bomberom (vaskekjelleren) når bombene suser over oss, mitraljøsene skratter og flaket drønner rundt byen, og alle skipene på

havna skyter med sine kanoner. Det er et helvete av larm. Et øyeblikk etter ligger en eller annens hjem i grus, og det er store branner her eller der i byen, men vi arbeider videre til neste angrep, som ofte kommer bare noen minutter etterpå. Slik flyr vi opp og ned mange ganger for vekten. Enkelte ganger opptil 6-7 alarmer og angrep. Går en hjemmefra, vet en aldri om en ser sine igjen i live.

All trafikk - både forretnings og privat - går på telegramtelefonen. Postforbindelsen er altfor usikker og langsom. Vi har altfor lite personale. Ingen vil frivillig til Kirkenes, og vi som er her må greie det umenneskelige. Ingen kan tvinges til et slikt sted, sier distriktskontoret. På riksen har de nattevakt alene uten fridag etter, med uavlatelige alarmer og angrep.

Laura Rachløw Isachsen i Øst-Finnmark

En dag jeg satt på vakt, strømmet det inn med tyske soldater på rikstelefonen. Uten at det merketes fikk vaktstjefen, Ragnhild Hansen, ringt rundt. Hun ringte til montørene, ned på kontoret og på telegraf og ba om at alle ringte sentralen. Og hele feltet var som et eneste «flam-mehav». Kollegene ringte på, om og om igjen. Alt var juksesamtaler. Og jeg husker vaktstjefen sa til tyskerne: «Tror dere at damene kan ha tid til å lytte og til å skravle når dere ser hvor travelt de har det? Slik er det hver eneste dag!» Etter en stund gikk tyskerne. Men du så redde vi var.

Jenny Pedersen på riksen Bodø

Til Telegrafbestyreren i Sjøvegan, Fru Lind Borch

Sjøvegan telegraf- og telefonstasjon har under krigen arbeidet under særlig vanskelig og farefulle forhold. Stasjonen har allikevel alltid avviklet trafikken rolig og sikkert. De og Deres personale har holdt ut og arbeidet under livsfare, luftbombarde-

ment m.m. På Forsvarets vegne takker jeg Dem og deres personale for Deres trofaste arbeid i Fedrelandets tjeneste.

25.05.40 Otto Ruge, Forsvarssjef

Til Herr Distriktsjefen, Lødingen

Sjøvegan er et lite sted inne i Sagfjorden, og det var sikkert ingen som ventet at det skulle tiltrekke seg internasjonal oppmerksomhet. Men her tok våre allierte inn i tur og orden. Først engelske tropper, deretter franske og til slutt polske. Og de tyske flygere oppdaget snart stedet. Om deres besøk var foranlediget av de alliertes forlegning, den militære ekspedisjonskai eller telegrafstasjonen, vet vi ikke. Men i tiden 1.-23. mai (1940) hadde vi 5 bombeangrep. Sivilbefolkningen evakuerte og forretningene var stengt. Angrepet 23. mai var så voldsomt at det ble bare stumper igjen av luftkabelen. Stasjonen ble gjennomhullet av splinter, men vi var heldigvis kommet oss ut i siste øyeblikk. Døgntjeneste, lite mat og enda mindre søvn ved siden av disse stadige angrepene gjorde tjenesten meget anstrengende. Selv om flyene hadde begynt angrepet var der ingen som forlot sin plass før divisjonskommandoens linjer i Soløy var satt frem til Bardu. Da gjaldt det etterpå å finne en stikkrenne eller en fremspringende fjellknaus i nærheten av stasjonen til angrepet var over.

27.07.50 Utsnitt av brev fra telegrafbestyrer G. Borch i Sjøvegan

Hun jobbet på telegraf og telefon, gikk med beskjeder i forklelommen og klarte ubemerket å formidle disse til og fra motstandsbevegelsen. En av hennes kontakter var teletekniker Haldorsen. Han var lang og hengslete, en litt forsiktig type. Det var vanskelig å tro at han var involvert i noe illegalt. Til han rapporterte Sigrun informasjon oppfanget

ved å lytte på nazister og tyske telefonnummer. Vaskekona varslet teknikerne med tre harde dunk av kosteskafet når telegrafbestyreren, som var nazist, var på veg til teknikersalen. Det ga dem tid til å slette spor etter avlytting/andre illegale oppgaver.

Sigrun Ross Andersen i Bodø

En som var nazist ringte inn et telegram om en som skulle arresteres, en fra Svolvær. Vi holdt igjen telegrammet i mange timer. Vi la det under met-bunken (meteorologiske kode-telegram) og håpet at han kom seg unna. Det var jo ikke helt ufarlig, men vi tenkte ikke på det. Nazistene spurte hvorfor ikke telegrammet var blitt sendt med en gang. Vi svarte at det var kommet inn blant noe annet - og heldigvis ble det ikke mer bråk.

Ella Brede i Svolvær

Flekkefjord ble hardt hjemsoekt nyttårsaften 1944 da en stor styrke allierte fly angrep to tyske skip ved kaien. Disse var lastet med ammunisjon og kom i brann.

Hele byens befolkning ble tvangsevakuert. Eksplosjonene i Bergen og Oslo var i friskt minne. I disse fryktelige timer mens byen tømtes for folk, satt to kolleger, Gudny Olsen og Åsta Undhammer, rolig og avvirket den veldige trafikken. Uten dem kunne nok ikke redningsmannskapene utført det de gjorde.

Flekkefjord evakuert

På vakt oppdaget jeg at en som hadde forretning vis a vis Telegrafverket ba om nummeret til Gestapo på Trarao (hotell på Lillehammer) – og jeg tenkte hva har du med det å gjøre? Han drev en vanlig forretning. Han ba om å få snakke med en bestemt person på Trarao og fortalte vedkommende at nå visste han at Mørk på Lillehammer reisebyrå hadde mye saker og ting hjemme som de kunne ha interesse av. Dette måtte jeg få fortalt til Mørk slik at han kunne komme seg unna. En av kollegene på vekten var nazist. Jeg hadde fått ordnet det slik at vi kom på samme vakt, for å kunne holde et øye med henne. Jeg spurte henne nå om hun kunne være så snill å passe bordet mitt

for jeg måtte på toalettet. Døen var ved siden av teknikersalen. Jeg sprang inn der. En av teknikerne hadde lært meg hvordan jeg kunne gå inn på et nummer uten å gå om sentralen. Jeg gikk inn på nummeret til reisebyrået og får sagt til Mørk at han må komme seg unna. Han tok sykkel, dro hjem og kom seg unna.

Ester Trondsen på Lillehammer

Hun spurte lite. Jo mindre en visste, jo bedre var det. – Noen ganger satt jeg på papirene - puttet dem inn i trekket på puten som lå på kontorstolen. Ellers var det å pugge beskjeder og så brenne papirene. Jeg husker lite av det, bare koden jeg fikk og som ikke måtte glemmes. Den brukte jeg når Milorg ringte fra Kongsberg. Et spesielt ord eller setning betydde noe spesielt, for eksempel at det var fare på ferde og at det måtte varsles videre. Som bestyrer av poståpneriet og telefonsentralen på Bolkesjø var Astrid gull verd for sambandssjefen i Milorg.

Astrid Ønvik Hansen på Bolkesjø

Avslag på telefon

«For tiden har vi dessverre ikke ledige nummer og vil heller ikke få noe ledig ved denne sentral så lenge krigen varer.»

Gunhild Skoglund

Telepensjonist Terje Grini i Lillehammer lokalforening har tatt vare på avslaget om telefon som hans far fikk i 1944. Avsender var Ringsaker Telefonforening.

- Som ung gutt, og nest eldst i en søskenflokk på sju, sluttet far etter bare seks år på skolen. Mor ble tidlig enke, og far begynte som tømmerkjører for å forsørge familien, forteller Grini.

Arbeid med trevirke fortsatte faren med da han før krigen fikk jobb hos Johansen Trevarfabrikk i Moelv i Ringsaker. Fabrikken eksisterer fortsatt.

- Folk hadde penger, men det var ingenting å få kjøpt, så i 1943 begynte far egen virksomhet hjemme i egen kjeller. Der hadde han verksted hvor han dreide bruksgjenstander. Etterspørselen var god, og etter hvert fikk han behov for telefon.

Terje Grini med avslaget foran farens gamle arbeidsplass.

Avslaget på Anders Grinis søknad kom i oktober 1944 med ærbødige hilsen fra driftsbestyrer Ruud. Begrunnelsen fra telefonforeningen var at det for tiden ikke fantes ledige nummer i Moelv sentral, og det ville heller ikke bli det så lenge krigen varte. «Ansøkerne» sto i kø, kapasiteten ved sentralen var sprengt og apparater fantes heller ikke.

- Jeg synes det er en artig historie fra krigens dager, sier Terje Grini.

Han husker ikke når faren endelig fikk telefonen, men ventetidene holdt seg jo i lang tid etter krigen.

På Wikipedia leser vi for øvrig at så sent som i 1980 sto over 80.000 i kø for og få telefon.

Lurte tyskerne i to år

Telegrafingeniøren som ble sambandssjef i Milorg

Historien handler om det som skjedde på Lillehammer telegrafstasjon, og hva Milorgsjefen Wilhelm Molberg Nilssen skrev i boka si, I Milorgs tjeneste 1943-45, om sitt første møte med teleingeniør Sven Ullring, som da var ansatt på telegrafstasjonen i Lillehammer.

**Hans Olav Haugen,
Lillehammer lokalforening**

Molberg skrev: Ullring spiste sine måltider på Thorsrud pensjonat. Her var det at vi kom i kontakt med hverandre. Han var patriot, og det hadde han gitt så sterkt uttrykk for i sitt tidligere virke som telegrafbestyrer nordpå, at han var blitt forflyttet sydover. Jeg var litt betenkt over å knytte ham til staben da jeg hørte hans historie. Han var sikkert under observasjon av tyskerne, men stilte seg slik at han lett omgikk dem på telegrafstasjonen, hvor en del tyskere var plassert. Etter å ha kontrollert en stund, fant vi ut at han var sikker nok. Han hadde gode forbindelser på telegrafstasjonene oppover Gudbrandsdalen,

Som ingeniør ved Televerket i Lillehammer hadde Sven Ullring «Samuelson» godt innsyn i hva tyskerne foretok seg. I Milorgs tjeneste (W. M. Nilssen)

og dette hadde sin store betydning for meldetjenesten. Dessuten var det viktig at han kunne skaffe god og sikker lagerplass for sambandsutstyr uten at det ville vekke mistanke. Ullring ble vår sambandssjef og fagsjef. Han tok dekknavnet «Samuelson».

Hvem var Ullring

Men så var spørsmålet, hvem var denne stillferdige teleingeniøren Sven Ullring, som var så modig å svare ja til å bli med i ledelsen som sambandssjef i Milorg på Lillehammer i 1943, og som samtidig skulle skjøte sitt arbeid, under tyskernes oppsyn på telegrafstasjonen.

Jeg spurte en gang Wilhelm Molberg Nilssen om Sven Ullring, og han sa det slik: «Jeg kjente han ikke privat, han var stillferdig og sa lite.» Så i samtalen de hadde hatt, snakket de kun om det som gikk på det sambandsfaglige plan, og etter krigen hadde de ikke hatt noe særlig kontakt.

Men da jeg endelig fikk kontakt med Ullrings datter, så kom alle de opplysninger jeg trengte på plass, og bildet ble ganske fort klart. Hun fortalte at han ble født i Horten i 1902, og var yngst i en søskenflokk på tolv. Han var tilsatt som telegrafbestyrer i Lødingen, og de flyttet til Lillehammer i 1943. De hadde to barn, en sønn på åtte år, og hun selv var seks år.

Hun fortalte at hennes far alltid sov med ryggsekken ferdig pakket ved siden av senga i tilfelle noe utforutsett skulle inntreffe, og når hun spurte far om hvorfor sekken sto der, svarte han at det var fordi han var så glad i å gå tur, og det var jo egentlig betryggende og høre for en liten seksåring den gangen.

Milorgs telefonlinje

I maidagene 1945 skjedde flere ting i rask rekkefølge på Lillehammer.

Beredskapen på alle tyske militære installasjoner var fortsatt på høyeste nivå, alle forlegninger var i topp stand med full bemanning, her satt fortsatt den tyske generalstaben ubeseiret, og mange av karene var strie nazister. Flere av dem var fortsatt imot kapitulasjon.

Admiral Dönitz hadde avsatt Reichkomisar Josef Terboven som øverste leder i

Norge, og i stedet satt inn Generalmajor Franz Böhme som ny sjef for de tyske styrkene her til lands. Europa hadde da underskrevet fredsavtalen i Reims den 7. mai, men de tyske sjefene i Norge og Tsjekkoslovakia var de eneste som fortsatt ikke hadde skrevet under på noen kapitulasjonsordre.

Dette var et stort problem for storadmiral Dönitz, som da var øverste leder for alle tyske militære enheter. Han valgte derfor generalmajor Frantz Böhme som ny sjef, han mente Böhme var mer medgjørlig enn Terboven.

Nå ble den eneste telefonlinja, som sambandssjefen Sven Ullring hadde holdt tilbake som dirkete linje mellom Milorg i Oslo og Lillehammer, tatt i bruk. Beskjeden fra Oslo ble da gjort telefonisk, om at kommisjonen med den britiske brigader R. Hilton i spissen ville ankomme Lillehammer om kvelden den 8. mai.

Frøken Bele på Lillehammer telegrafstasjon brakte så beskjeden videre til frøken Haslev på Lillehammer turisthotell, og ved midnatt 8. mai måtte generalmajor Böhme skrive under på kapitulasjonsordren. Dette gjorde han motvillig i hovedkvarteret som tyskerne hadde i Wangsvillaen i turisthotellskogen.

Generalstaben tok til vettet, og ga til slutt fra seg våpnene frivillig. Det offisielle kapitulasjonsdokumentet ble da underskrevet i Oslo på ettermiddagen dagen etter.

Ullrings dobbeltrolle

Den 9. mai flyttet Milorg distrikt 23 sambandssentralen sin til kjelleren på Nansenskolen på Lillehammer. Den fungerte da som ekspedisjonsentral mellom Milorgstyrkene i distriktet og Milorgledelsen i Oslo.

Ullring utførte en veldig risikabel dobbelt rolle i to år, som svært få kunne tenke seg.

Tyskerne viste ingen nåde da de arresterte Milorgfolk, det endte med tortur og dødsstraff. Telegrafbygningen på Lillehammer var en av de best bevoktede bygningene i byen, der vakthold og sikring hadde en veldig høy prioritet.

Sven Ullring greide utfordringene med stor dyktighet uten å bli avslørt.

Første dag på jobb da freden kom

- Det var ikke helt enkelt for en ung mann å måtte sitte på jobb mens jublende folkemengder passerte i gatene utenfor.

Egil Iversen, telepensjonist i Lillehammer lokalforening, husker med god grunn sin første dag på jobb. Han begynte nemlig i Telegrafverket mandag 7. mai, dagen før freden var et faktum i 1945.

Gunhild Skoglund

Etter å ha fullført Telegrafskolen kom Egil Iversen til Lillehammer, der han denne maidagen begynte i skranken for telegraf/telefon. Og nettopp da var det forståelig nok langt mer fristende for unge Egil å delta på folkefesten og i feiringen ute i byen enn å sitte på jobb.

- Vi hadde fått nyss om at krigen var over, og det var en stor opplevelse å starte på jobb akkurat da, forteller han og fortsetter: - Allerede dagen etter, den 8. mai, måtte jeg steppe inn i skranken på telegrafen fordi hun som satt der var nazist. Hun ble øyeblikkelig «kippet» ut av telegrafbestyreren.

Skranken taklet han fint, men en ting måtte han pent holde seg unna; - De «eldre» damene betrodde meg ikke morse, humrer han.

Telegrafdamene kunne selvsagt ikke vite at de hadde en framtidig morse-lærer som nyutdannet kollega.

Iversen forteller at det var en voldsom trafikk på telegrafstasjonen. Køer av folk, beruset av den elleville gleden som flommet over hele landet, ville ringe og sende telegrammer med hilsener og gratulasjoner til familie og venner.

- Vi satt doble vakter for å klare å betjene all trafikken, minnes han.

Etter hvert ble Iversen beordret til Fagernes og deretter til Tynset, begge steder betjente han morseapparaterne. Og det var nettopp morse han instruerte i da han begynte på radiosentralen, og som han fortsatte med under sin militærtjeneste på Jørstadmoen ved Lillehammer. Morseinstruktør Iversen tjenestegjorde også et halvt år i Tysklandsbrigaden i Northeim i Tyskland, noe han husker som en fin tid. Han vendte så tilbake til Jørstadmoen og endte sin verneplikt i Narvik.

Sin yrkesaktive periode avsluttet Iversen i Televerket Øst distrikt på Lillehammer for flere år siden, og han har hele tiden siden vært aktivt med i lokalforeningen.

- Det var neimen ikke enkelt for en attenåring å sitte ny på jobb og plutselig, uten erfaring, skulle overta jobben etter nazi-damen. Men det var en opplevelse å gå inn i yrkeslivet samtidig med freden, avslutter han.

Foto: Helge Bræin

FAKTA

Tysklandsbrigaden var en norsk militær styrke (brigadegruppe) som deltok i den allierte okkupasjonen av Tyskland etter dette landets nederlag i andre verdenskrig. Norge deltok med i alt 12 kontingenter (brigader), fra januar 1947 til april 1953. I tillegg til brigaden bidro Norge med et ledelseselement, kjent som Tysklandskommandoen. Det samlede norske bidraget ble også benevnt Tysklandskontingenten.

Kilde: Store norske leksikon

Ah, Saltes Wasser!

Som nytilsatt transmisjonsingeniør i Trondheim på tidlig 80-tall fikk Jens Jønvik fortalt en historie av en da tilårskommen kollega.

Hendelsen hadde visstnok skjedd på huset under krigen. Jønvik går ikke god for sannhetsgehalten da han ikke vet om kollegaen selv hadde opplevd dette, eller om også han hadde fått den fortalt. Historien er uansett god, og her gjenforteller telepensjonist Jens Jønvik hvordan tyskerne ble lurt.

Telegrafverkets bygninger og anlegg i Trondheim ble vel, som alle andre tilsvarende rundt om i landet, okkupert og/eller tatt kontroll over av tyskerne under andre verdenskrig.

I kjelleren under Telegrafverkets hovedbygning i Kongensgate 8 i Trondheim var det et rom hvor kabler ut og inn var terminert, og hvor teleteknisk utstyr var plassert. Denne «bunkeren», som rommet ble kalt, lå i nederste kjeller slik at den faktisk lå under havets nivå.

Selv om «bunkeren» var svært solid bygd, og skulle etter sigende være vanntett, så var det jo slik som det ofte er, at litt vann kunne piple inn fra tid til annen. Og derfor hadde man selvsagt en «vannalarm», som besto i at man hadde plassert en sukkerbit som isolator for å hindre strømgjennomgang og dermed aktivering av alarmer. De av oss som har jobbet med teknologi vet jo at når sukkerbiten trekker til seg vann, så blir den ledende for strøm. Innret-

ningen ble så plassert på steder der man fryktet, eller erfaringsmessig visste, at det kunne komme inn vann. Og denne alarmer fungerte visstnok helt utmerket til formålet.

I telegrafbygningen jobbet det under krigen en person som var kjent for å være en noe spesiell og oppfinnsom type, og god til å fortelle historier. En såkalt «artikaill», som vi sier i Trøndelag. En dag han var alene i «bunkeren» så han sitt snitt til å urinere på denne sukkerbiten og i området rundt. Så forlot han ubemerket «bunkeren». Etter en tid gikk det plutselig en «vannalarm» fra «bunkeren», og tyskerne ilte selvsagt til. De observerte «vannet» og forsto raskt at årsaken til alarmer var vanninntrenging. - Ah, wasser, sa den ene. Hvorpå en annen raskt bøyde seg ned, stakk fingeren i «vannpytten» og slikket på fingeren, med følgende kommentar: - Ah, ja, und saltes wasser. Og her slutter historien ...

De turde å satse Fra Datakontoret i Telenor til Dataopplæring Helgeland AS

På 1990 tallet startet en omfattende omstilling i Telenor som innbefattet sentralisering av arbeidsplasser. I 1997 ble også våre oppgaver ved Datakontoret i Sandnessjøen sentralisert. Hva gjør vi nå? Tilbud om å flytte med jobben var ikke aktuelt for oss. Etter 28 og 20 år i 'verket', gikk vi nå en usikker framtid i møte.

Inger og Rigmor Bosness, Helgeland lokalforening

Vår hovedoppgave var brukerstøtte og dataopplæring av alle ansatte i hele region Nord. På den tiden gjorde Windows 95 sitt inntog, så opplæring i bruk av Windows og Officepakken (Word, Excel, Powerpoint og Outlook) for alle ansatte var en stor del av vår hverdag.

Data gjorde sitt inntog for fullt i samfunnet på denne tiden. Det var en etablert sannhet at et minimum av datakunnskap kom man ikke unna, uansett hva man skulle jobbe med. Vi bestemte oss da for å realisere planene om eget firma som reisende i dataopplæring. Ville vår kompetanse ha liv laga også utenfor Telenor?

Konseptet var basert på bærbare PC-er som gjorde det mulig å etablere kurslokaler hvor som helst.

Telenor Nye Muligheter – TNM

I omstillingsprosessen ble vi overført til prosjektet TNM. Det ble etablert for å heve kompetansen og sikre ny sysselsetting for over 4100 overtallige i Telenorsystemet.

Etter harde forhandlinger fikk vi økonomisk hjelp til å komme videre med vårt prosjekt. Sluttpakken vi fikk, gjorde det mulig å investere i 12 bærbare PCer og prosjektor (som da kostet 65 tusen...). Vi fikk også 50 timer etablereropplæring hos Senter for Næringsutvikling, som viste seg å være uvurderlig for oss i det videre løp. Vi lærte å sette opp budsjett, lage markedsplan, samtidig som vi laget våre egne kurspakker.

Da veileder ved Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) fortalte hvor mye penger vi måtte regne med i oppstartskostnader, blunket vi ikke da beløpet kom på bordet. «Start opp jenter, dette går bra», og vi så gjorde.

Vi var fornøyd med den hjelp vi fikk fra Telenor.

Dataopplæring Helgeland AS

Så var vi i gang. Med PCene i aluminiumskasser reiste vi landet rundt med tilbud om dataopplæring, fra Oslo i sør til Kirkenes i nord, til de innerste fjorder og ytterste øyer. Våre kunder var fornøyd, og positiv omtale spredte seg fort. Det innebar mange helgekurs og mye reising. Av og til ble familien med, og da ble ikke fravær hjemmefra så belastende. I tillegg

til reisevirksomhet, etablerte vi eget opplæringscenter i Sandnessjøen. Oppdatering av egen kompetanse måtte skje på kveld og natt.

I tillegg til annonsering i aviser og fagblader, kontaktet vi journalister, og som oftest fikk vi spalteplass i deres avis. At vi var reisende i dataopplæring var ganske unikt i 1997. Vi trengte penger i oppstarten og tok kontakt med SND. Det var da vi skjønnte hvor viktig det var med en god forretningsplan! Da vi kunne legge fram denne, fikk vi innvilget etablererstøtte ganske med en gang!

Annonsering den gang besto i avisannonser, flygeblad, telefax. Annonsering i aviser var dyrt, og begrenset seg selv, men likevel viktig. Flygeblad fordelte vi ut selv i private postkasser. Ved hjelp av telefax kunne vi sende ut informasjon til bedrifter, lag og foreninger i landet for øvrig – ofte natterstid.

Mus og søkemotor

Bruk av mus og tastatur var nytt for mange. Bare det å lære å snu musa riktig vei, og skjønn hvordan bordet var stort nok, var nytt for mange. For å trene på dette, la vi kabal.

Etter hvert kunne vi tilby opplæring i bruk av internett – men da med veldig begrenset nettkapasitet. Søkemotorer var nytt, mange var kritiske da vi forklarte hvordan dette fungerte. Ikke så rart, det er jo utrolig at det er mulig å hente infor-

Søstrene Bosness er på ingen måte uvirksomme. Etter at de la ned datafirmaet jobbet Rigmor (til v.) som leder for merkantil sektor på Helgelandssykehuset fram til hun pensjonerte seg i 2011. Hun har alltid vært interessert i lokalhistorie og er nå leder for Tjøtta Historielag. Inger har de siste åtte årene jobbet ved voksenopplæringen i Alstahaug kommune og trives godt med det. Hun poengterer at i møte med flyktninger og innvandrere skapes det refleksjoner over hvor bra vi har det i et fritt og fint Norge.

masjon fra datamaskiner i hele verden og etter kort tid få resultatet presentert på egen PC.

På denne tiden innen dataopplæring, var en del av opplegget å lære hvordan PCen så ut innvendig. Bit, byte, kilobyte, megabyte – hvor store verdier det handlet om når man lagret. Vi snakket så vidt om verdier som gigabyte og terabyte, men det lå langt fram i tid – trodde vi.

Kurstilbudet vårt var fleksibelt, også ifht tidspunkt – vi tilpasset oss fjøstid.

Etter hvert etablerte vi også vikarbyrå. Margrethe Herset, vår tidligere kollega gjennom mange år, ble engasjert som ansvarlig for den delen av virksomheten som gikk på vikarutleie.

Pappas ord

Det var ei lærerik tid. I ettertid kan vi nok tenke at vi var i overkant modige og dristige noen ganger, men vi tror nok det var ganske avgjørende for å lykkes.

Forhandlinger var utfordrende. Vi ble

lik som aldri fornøyd. Fikk vi tilslaget så hadde vi kanskje vært for billige? Fikk vi ikke tilslaget hadde vi vært for dyre?

I de årene vi drev var det over tusen personer som hadde vært gjennom opplæring hos oss, både unge og gamle – den eldste deltaker var over 80 år.

Vikarutleie var spennende greier, hadde vi ikke vikarer tilgjengelig leide vi ut hverandre. Jeg, Rigmor, leide ut Inger til firmaet Sørra. Inger leide meg, Rigmor, ut til Narvik sykehus for jobb på skrivestuen. Der fikk jeg innblikk i skanning av pasientjournaler. Tilbake i Sandnessjøen ble firmaet engasjert som prosjektansvarlig for dette arbeidet ved lokalsykehuset.

Pappa Rolvs ord kom godt med: - «Du kan ikke si du ikke kan, før du har prøvd», og vi prøvde.

Firmaet la vi ned i 2008. Da hadde vi fått fast arbeid utenfor bedriften. Det var spennende år, vi lærte masse om hva det vil si å drive egen næring. Vi ville ikke vært det foruten når vi ser tilbake.

Okkupantene demonterte senderrøret

Under krigen, i 1943, var Jarle Korneliussen i Glåmdal lokalforening bud ved Sørvågen radio og telegrafstasjon.

Han forklarer at Sørvågen radio betjente Helle Lofotodden, Værøy og Røst. De to sistnevnte var viktige fiskevær hvor befolkningen ble minst doblet i fiskesongsen, som vanligvis varte fra januar til mars. Forbruksvarer ble gjerne bestilt fra Svolvær eller Bodø over telefon (radiotelefon via Sørvågen radio).

Korneliussen forteller at etter en tid innså okkupantene at fiskeproduksjonen var viktig. Det ble da tillatt å bruke radioforbindelsen, men av frykt for at senderen kunne bli brukt til korrespondanse med fiendtlige skip, ble senderrøret demontert og tatt med av soldaten som ved sendetid igjen møtte opp med radiatorøret.

Montørene på Selfors i Mo i Rana deltok på datakurs.

Sørvågen

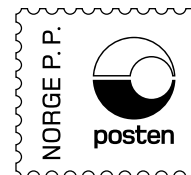
Foto: Digitalt museum

KONTAKT OSS

Personvernerklæringen for Telepensjonistenes Landsforbund finner du på telepensjonistene.no om oss. På telepensjonistene.no finner du også informasjon og aktiviteter under Våre lokalforeninger.

FORBUNDSLEDER	Tore Andli	Dagaliveien 31	0783 Oslo	913 98 001	toreandli@gmail.com
NESTLEDER	Einar Nymoen	Bertrand Narvesens vei 2B	0661 Oslo	916 17 467	nymeinar@gmail.com
SEKRETÆR	Åse Juul Hansen	Bassenggata 11	6516 Kristiansund	950 38 648	aasejha@online.no
KASSERER	Finn-Egil Elster	Hauketoppen 18	1266 Oslo	913 21 672	Finn-Egil.Elster@telepensjonistene.no
STYREMEDLEM	Anne Stødle	Fridtjof Øvrebøes gate 30	5532 Haugesund	906 90 540	anne.stodle@haugnett.no
REVISOR 1	Kåre Johansen	Svenskerud 105	3408 Tranby	901 84 857	khj@online.no
REVISOR 2	Kirsten Næss	Ramstad Terrasse 5	1405 Langhus	901 94 586	kinass@online.no
REDAKTØR	Gunhild Skoglund	Ekreberget 9	2390 Moelv	901 30 153	gunhi-s@frisurf.no
TELEPENJONISTEN					
TEKNISK ANSVARLIG for telepensjonistene.no	Einar Nymoen	Bertrand Narvesens vei 2B	0661 Oslo	916 17 467	nymeinar@gmail.com
LEDER FOR VALGKOMITEEN	Jan Riddervold	Postboks 199	2601 Lillehammer	916 28 146	j-ri@online.no

Telepensjonistenes Landsforbund
Postadresse: Postboks 800, 1331 Fornebu
Besøksadresse: Snarøyveien 30, sone C3b, 1360 Fornebu
E-post: landsstyret@telepensjonistene.no • www.telepensjonistene.no

Avsender:
Telepensjonistenes Landsforbund
Postboks 800
1331 Fornebu

SMÅSTOFF

75 år i fred

I forrige nummer oppfordret vi leserne til å sende inn historier om teleansatte i krigstida. I dette nummeret gjengis det som er sendt inn, samt noen historiske klipp.

Her finner du mer om Telegrafverket under krigen:

Norsk telekommunikasjonshistorie av Harald Espeli, bind 2 omhandler tiden 1939 – 1945.

Filmen «Et liv i Televerket» med Evald Lindgård ligger på YouTube, og artikkelen «Vi lot oss ikke knekke» kan du lese på telenorkulturav.no.

Linjekursen i Mattisdalen ble ødelagt av tyskerne, reparasjonen ble omtalt i Telepensjonisten nr. 1/20.

Kirsten «Kiri» Eriksen mottok i 2015 Regjeringens minnemedalje for sin innsats under krigen. Omtalen sto i Telepensjonisten nr. 3/15.

Lillian Krokans bok «De gjorde sin plikt – og mer enn det!» kan lånes på bibliotek eller leses digitalt på Nasjonalbiblioteket (nb.no).

Løpe med hunder

Laila M. Høyviks bilde fikk behørig plass i Morten Krogvolds jubileumsbok «2680 Vågå».

Rettelse

I Telepensjonisten nr. 1 presenterte vi tre telepensjonister fra Lillehammer lokalforening som engasjerer seg i eldrerådsarbeid. I intervjuet står det at Harald Tusvik sitter sin fjerde periode i rådet i Gjøvik kommune. Dette stemmer ikke da Tusvik sist høst tok fatt på sin tredje periode, nå som varamann. Lokalforeningen kan uansett glede seg over mange aktive medlemmer. Knut Sommerstad (bildet) representerte nemlig telepensjonistene i Gjøvik eldreråd i fire år fram til Tusvik overtok i 2011.
- Fra mitt ståsted var det en svært lærerik periode, sier Sommerstad.

Vi beklager feilen.

God sommer ønskes alle
lesere av Telepensjonisten!

Hun nippet kronblad
fra prestekrager
mens ja og nei
fløy med sønnavind –
På blomsterbakken
hun fant et lager
av hvite skjebner
som fløy i spinn!

Og jenta nippet
til langt på kvelden
for siste kronblad
gav alltid nei!
Da krøp hun drømmende
under felden –
der mannen snorket
og dovnnet seg - - -

Fra diktsamlingen *Varme tanker*
Mary Solvik

